

Kommunkontoret
Elin van Dooren
Enhetschef Ekologienheten

Samhällsbyggnadskontoret
Linda Axelsson
Planchef

Yttrande
Datum
2023-10-16
Diarienummer
KS 2023/79

Mark- och miljödomstolen
Mål nr M 3580-23

Yttrande – Ställningstagande gällande vindpark Långgrund belägen i Trosa kommun

Långgrund AB (tidigare Svea Vind Offshore AB) har inkommit med ansökan om att etablera en vindkraftpark i Trosa kommuns södra delar inom ett område utpekad som riksintresse för energiproduktion. Mark- och miljödomstolen har förelagt Trosa kommun att uppge om kommunen tillstyrker eller inte tillstyrker att tillstånd ges i enlighet med ansökan.

Sammanfattning

Trosa kommun berörs av det delområde som går under namnet Långgrund 1, vilket är ca 139 km² stort och planeras för cirka 90 vindkraftsverk med en totalhöjd på max 335 m och en rotordiameter på 300 m. Det aktuella området är utpekad som riksintresse för energiproduktion, men omfattas även av flera andra riksintressen såsom naturvård, friluftsliv, sjöfart, högexploaterad kust och rörligt friluftsliv. Norr om projektområdet finns riksintressen för kulturmiljö och för totalförsvaret. I anslutning till projektområdet finns flera naturreservat, Natura 2000-områden samt fågel- och sälskyddsområden. Staten har i sin havsplan tagit ställning för att försvaret ges företräde framför energiproduktion. Detta har stärkts ytterligare i förslag till ny havsplan som samråds just nu där staten anger att Försvaret och Natur har företräde framför energiutvinning samt att dessa intressen inte kan samexistera.

Trosa kommun tillstyrker inte ansökan om att etablera vindkraftpark Långgrund avseende den del som är belägen inom Trosa kommun. Kraftverkens kustnära placering, omfattning samt utformning med inverkan på natur, riksintressen och totalförsvaret är Trosa kommuns främsta motiv till att avstyrka ansökan.

Kommunens rådighet

Energimyndigheten har tagit fram en vägledning, ER 2015:05, till kommunerna vilken anger att:

”Kommunens beslut om tillstyrkan innebär en bedömning av om den aktuella vindkraftsetableringen kan anses utgöra en lämplig mark- eller vattenanvändning sett ur ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv.

Kommunens beslut omfattar endast den vindkraftsetablering som anges i tillståndsansökan. Det är inte lämpligt att tillstyrka eller avstyrka delar av en vindkraftsetablering. Om projektet inte uppfyller kommunens krav för lämplig användning av mark och vatten bör det i stället avstyrkas i sin helhet. De synpunkter som kommunen har på vindkraftsetableringen, exempelvis gällande höjd på verk och antal verk, bör föras fram i tidig dialog, vid samrådet och i remissyttrandet gällande tillståndsansökan.

Kommunens ställningstagande bör vara grundat i den mark- och vattenanvändning som beslutats i en översiktsplan gällande vindkraft. Det är dock viktigt att beakta att översiktsplanen endast är vägledande och att gränserna för utpekade lämpliga områden för vindkraft inte ska ses som absoluta. Om nya fakta uppkommit som inte var kända när översiktsplanen antogs, kan det finnas skäl att göra nya bedömningar. I de fall kommunen inte har en aktuell översiktsplan, måste kommunen ändå ta ställning till vad som är lämplig mark- och vattenanvändning i det aktuella området."

Beslutet ska vara tydligt motiverat och får inte innehålla några villkor.

Trosa kommun kan bara ta ställning till det som ligger inom kommungränsen samt inom det kommunala uppdraget. Övriga frågor hanteras av statens sektorsmyndigheter. Ett kommunalt beslut rörande detta kan inte överklagas men kan laglighetsprövas. Endast medlem av en kommun kan överklaga beslutet för laglighetsprövning.

Kortfattad beskrivning av ansökan om vindkraftspark Långgrund

Sedan år 2015 har Långgrund AB utrett möjligheten att etablera en vindkraftspark inom riksintresseområdet för energiproduktion i södra delen av Trosa kommun. Den del som avser Långgrund 1 ligger i huvudsak i Trosa kommun med en mindre del är lokaliserad i Nyköpings kommun. Det finns inte några planerade landtag eller därtill hörande ledningsdragningar inom Trosa kommun. Berört område är ca 139 km² stort och inom detta planeras för ca 90 vindkraftverk med en totalhöjd om maximalt 335 m och en rotordiameter på 300 m.

Det aktuella området är utpekad som riksintresse för energiproduktion, men omfattas även av flera andra riksintressen reglerade i miljöbalkens kap 3 och 4 såsom naturvård, friluftsliv, sjöfart, högexploaterad kust och rörligt friluftsliv. Norr om projektområdet finns riksintressen för kulturmiljö och för totalförsvaret och i anslutning till projektområdet finns flera naturreservat, Natura 2000-områden samt fågel- och sälkyddsområden med tillträdesförbud stora delar av året. Ansökan anger inte några exakta placeringar utan företaget söker tillstånd enligt s k boxmodell vilket betyder att den slutliga placeringen kommer att styras av havsbottens förhållanden vilket avgörs vid projekteringen. Forsvarsmaktens intressen har, enligt den nyligen antagna statliga havsplanen, företräde framför övriga intressen inklusive energiproduktion i området. De har under processen sagt nej till etableringen och har heller inte gett tillstånd till kartering av havsbotten,

vilket har medfört att de detaljerade undersökningarna av havsbotten som krävs för kartläggning av exempelvis natur- och kulturmiljöintressen samt projektering inte har kunnat genomföras. I förslag till ny statlig havsplan som är ute på samråd just nu stärks försvarets intressen liksom intresset för natur. Staten tar tydligt ställning för att dessa intressen har företräde framför energiproduktion eftersom användningarna inte bedöms kunna samexistera.

Ansökan i förhållande till Trosa kommuns tidigare synpunkter

I den dagliga myndighetsutövningen hanterar Trosa kommun prövning av det enskilda intresset att utveckla och exploatera i förhållande till allmänna intressen och gällande lagstiftning. Detta sker i all tillståndsprövning, detaljplaner och bygglov för att nämna några områden. Vidare yttrar sig kommunen regelmässigt i ärenden som handläggs av andra myndigheter såsom Länsstyrelsen och domstolar. Under aktuell tillståndsprocess för vindkraftparken har Trosa kommun yttrat sig vid flera tillfällen och begärt kompletteringar och förtydliganden. Det har både handlat om rättvisande kartunderlag och behov av visualiseringar till behov av kompletteringar och konsekvensanalyser. I ansökan har några av dessa krav och önskemål tillgodosetts men det kvarstår ytterligare oklarheter vilka inte hanterats av bolaget.

Lokaliseringsprövning,

Kommunen har tidigare ställt krav på en lokaliseringsprövning där aktuellt projekt prövas gentemot jämförbara andra lokaliseringar då kommunen menat att den genomförda prövningen inte uppfyller lagstiftarens krav. All etablering inom känsliga orörda områden påverkar alltid aktuell plats men också dess omland och för att kunna ta ställning och väga det enskilda etableringsintresset mot skyddsvärden behöver lokaliseringsprövningen utgå ifrån likvärdiga alternativ. Detta har inte gjorts i detta fall och bolaget har valt att inte uppdatera detta utifrån kommunens synpunkter. Trosa kommun menar att lokaliseringsprövningen inte uppfyller gällande krav och att en rimlig prövning av förslaget inte gjorts.

Naturmiljö

Bolaget har i ansökan kompletterat och förtydligat i avsnitten rörande påverkan på naturmiljön i området. Skyddsåtgärder för att minska negativ påverkan på växt- och djurliv har redovisats. Kommunen är positiv till att ansökan även omfattar tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för att utreda påverkan på arter och livsmiljöer inom intilliggande Natura 2000-områden, då det inte går att utesluta negativ påverkan på dessa områden.

Kommunen har tidigare ställt krav på ett skyddsavstånd till intilliggande naturreservat, Natura 2000, fågel och sälskyddsområden om minst verkens totalhöjd, vilket inte har tillgodosetts i ansökan till Mark- och miljödomstolen. I förslag till ny statlig havsplan som just nu samråds ges intresset Natur tillsammans med försvaret företräde framför energiutvinning.

Kulturmiljö, landskap och rekreation

Området angränsar direkt till områden skyddade av riksintressen såväl enligt kap 3 som kap 4 miljöbalken. Stora delar utgörs av Natura 2000-områden och därutöver finns fastställda fågel- och salskyddsområden. Rådande riksintressen berör kulturmiljö och det rörliga friluftslivet och kommunen har ett ansvar att bedöma om en etablering riskerar att skada dessa riksintressen. Sörmlandskusten är förhållandevis smal och präglas generellt av låg grad av bebyggelse med vidsträckt oexploaterad naturmiljö. Aktuellt område uppfyller i synnerhet detta. Detta har gjort att de delar av området som inte är avlysta i form av fågel- och salskyddsområden är mycket populära för besökare för rekreation genom dess orörda karaktär och dess stillhet.

Kulturmiljön är präglad av sjöfart, historiska markägorförhållanden och ålderdomligt bruk av land och vatten och utgör en unik miljö som dels skyddas genom riksintresset men även av Natura 2000. En etablering i dess omedelbara närhet skulle såväl direkt som indirekt skada dess höga värden. De utredningar som redovisas om exempelvis påverkan på kulturmiljö och landskapsbild är mycket översiktliga och dess slutsatser kan ifrågasättas utifrån den begränsade redovisningen. Trosa kommun har under samrådstiden framfört krav om att dessa värden bättre ska utredas och belysas samt kompletteras med konsekvensanalyser för att kunna ta ställning. I ansökan till Mark- och miljödomstolen har detta inte skett vilket gör att kommunens synpunkter i dessa frågor kvarstår. Kommunen har att ta ställning till om föreslaget projekt riskerar att innebära påtaglig skada på gällande riksintressen för kulturmiljövården samt för rekreation och friluftsliv. Utifrån ingivet material samt ansökans omfattning och skala bedömer Trosa kommun att de värden gällande riksintressen syftar till att skydda riskeras att påtagligt skadas vid ett genomförande av föreslaget projekt.

Försvarsmaktens intresse

Östersjön är av strategisk betydelse för såväl Sveriges som Europas försvar. Detta har blivit särskilt påtagligt sedan Rysslands invasion av Ukraina. Behovet av ett starkt försvar är ett särskilt prioriterat intresse för Sverige och staten har i sin nyligen antagna havsplan tydligt angivit att inom aktuellt område ska försvarsmaktens intressen alltid prioriteras framför andra intressen inklusive energiproduktion. I förslag till ny havsplan som för närvarande är ute på samråd stärks denna inriktning ytterligare. Försvarsmakten har under hela processen sagt nej till projektet samt till undersökningar och kartläggning av botten.

I Sverige delas det geografiska områdesansvaret mellan kommunerna, länsstyrelserna och regeringen. Det betyder att på den lokala nivån är det kommunerna som ansvarar inom sitt geografiska område såväl i fredstid som vid höjd beredskap. Med hänvisning till totalförsvarets intressen anser Trosa kommun att Försvarsmaktens ställningstaganden väger tungt liksom vad staten tidigare utfäst i sin havsplan. Kommunen har därmed ingen anledning att ifrågasätta eller rekommendera något annat än vad staten genom försvaret eller sin havsplan beslutat.

Slutsats

I den gällande översiktsplanen har Trosa kommun en positiv inställning till etablering av förnyelsebar energi men att varje etablering måste vägas mot de intressen som gäller för aktuell plats oavsett energislag. Exempelvis försöker Trosa kommun underlätta för utbyggnad av solceller inom kommunen men inom vissa områden där kulturmiljön är känslig råder restriktivitet, till exempel i centrala Trosa stad. På samma sätt måste en etablering av en storskalig vindkraftpark i ett kustnära läge vägas mot de intressen som råder där. Bolaget har till domstolen givit in ett omfattande material och inom vissa områden har ansökan kompletterats sedan samrådet och några av kommunens synpunkter har tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt. Dock kvarstår flera av kommunens frågeställningar vilka inte redovisats eller konsekvensbedömts på ett godtagbart sätt.

Trosa kommun ska i sin bedömning säkerställa att en föreslagen etablering inte strider mot gällande lagstiftning eller allmänna intressen utifrån hur detta beskrivits och redovisats i ingiven ansökan till Mark- och miljödomstolen. Utifrån ansökan ska kommunen ta ställning till om projektet kan tillstyrkas eller inte. Det är inte möjligt att villkora beslutet eller att hänvisa till andra inkomna handlingar eller utfästelser.

Utifrån ingiven ansökan till Mark- och miljödomstolen samt redovisat material kan Trosa kommun inte tillstyrka bolagets ansökan. Etableringen är av sådan art och storlek att ett genomförande på ett oåterkalleligt sätt riskerar att förstöra en unik och känslig miljö. Även om behovet av energi idag och i framtiden är stort handlar det i projektet Långgrund om en målkonflikt mellan det enskilda intresset att etablera en vindkraftpark i förhållande till starka allmänna intressen i form av en känslig och orörd natur- och kulturmiljö. I tidigare yttranden har Trosa kommun påtalat svårigheten att förena dessa intressen med varandra och därmed också behovet av en lokaliseringsprövning som på allvar väger aktuellt område mot en annan som motsvarar föreslagen vindkraftsparks storlek förslagsvis ute till havs. De intressen som kommunen under hela processen lyft fram och begärt förtydliganden kring hade kunnat undvikas i hög utsträckning med en lokalisering ute till havs istället för som nu föreslagen lokalisering i direkt anslutning till kusten. Genom att föreslå en industriell etablering av vindkraftverk i den här skalan i direkt anslutning till områden med mycket höga skydds- och rekreationsvärden samtidigt som Försvarsmarken och staten konsekvent tagit ställning mot en etablering på aktuell plats kan Trosa kommun inte komma till någon annan slutsats än att avstyrka ansökan.

Trosa kommuns ställningstagande

Trosa kommun tillstyrker inte inkommen ansökan om att etablera vindkraftpark Långgrund avseende den del som är belägen inom Trosa kommun utifrån ovanstående motivering.

Johan Sandlund
Kommunchef

Elin van Dooren
Enhetschef Ekologienheten

Linda Axelsson
Planchef